

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Դեկտեմբեր ամսոյ վերջերը, թէ՛ կարգ մը ռատիո-կայաններէն եւ թէ՛ հայ եւ օտար ինչ ինչ թերթերու մէջ, լրատուութիւններ երեւցան «Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան նպիսկոպոսներէն մէկը եւ վեց վարդապետներ» Յորդանանու երկրէն տարագրելու մասին: Լուրերը առնուած էին յայտնապէս պղտոր աղբիւրներէ: — Այս մասին իրականութիւնը հետեւեալն է. — Կառավարական ոչ մէկ հրահանգ տրուած է Միաբանութեանս ռեւէ անդամ մը երկրէն արտորելու մասին: Միայն թէ Յորդանանու երկրին մէջ տիրող օրէնքի մը համաձայն, օտարահպատակներուն բնակութեան արտօնագիրը (իքամէն) կը նորոգուի տարուէ տարի, մէկ տարուան համար միայն: Այս տարի երբ Միաբանութեանս անդամ օտարահպատակ Հայերու, ըստ սովորականին, բնակութեան արտօնագիր խնդրուեցաւ, Քաղաքիս Կառավարիչէն նօթ մը եկաւ որ Ներքին Գործոց Նախարարը չի հաճիր վերանորոգել 1959 տարուան համար բնակութեան արտօնագիրը երեք օտարահպատակ Միաբան Հայերու միայն: Անոնք էին. Ամերիկեան քաղաքացիներ՝ Կերշ. Տ. Շնորհք եպս. եւ Հոգշ. Տ. Թորգոմ Վրդ., ու Լիբանանեան քաղաքացի Հոգշ. Տ. Վազգէն Վրդ.: Կերշ. Տ. Սուրէն Արքեպս., իբրեւ Ընդհ. Վարիչ Գործոց Ա. Աթոռոյ, դիմում կատարեց Ներքին Գործոց Նախարարին, խնդրելով որ վերոյիշեալ օտարահպատակ Միաբաններու երկիր մնալու արտօնութիւնը շնորհուի ըստ նախընթացի, ի նկատի ունենալով որ Երուսաղէմի Քրիստոնեայ Պատրիարքարանները միշտ իրենց մէջ ունեցած են օտարահպատակ անդամներ՝ որոնք իրենց կրօնական պարտականութեանց միայն նուիրուած են եւ հաւատարմօրէն, յարգած են երկրին օրէնքները: Ի պատասխան այս դիմումնազարին Երուսաղէմի Վսեմ. Կառավարիչէն ստացուեցաւ 29 Դեկտ. 1958 թուակիր հետեւեալ նամակը.

«Ի հետեւողութիւն Ձեր խնդրագրին, ուղղուած Ն. Վսեմութիւն Ներքին Գործոց Նախարարին, որով կը խնդրէիք Տ. Շնորհք եպիսկոպոսի իքամէի նորոգութիւնը,

բնակ այլ գիւղերու կարգին, Առաջնորդ Սրբազանը պիտի այցելէ զարնան: — Մուսուլ, Առաջնորդ Սրբազանի այցելութեան զուգարկացեալ Քաղգէացոց նորընտիր պատրիարք Ամեն. Պաւլոս Եջիսի գահակալութեան հանգրիսութիւնը, որուն ներկայ գտնուեցաւ Արժ. Տ. Խորէն Քհյ. Գասապեանի և Իսրայէլ Փիլիկեանի հետ:

Դեկտ. 26-30ին, Քէրքիւկի Հայոց եկեղեցին, զպրոցը՝ 175 աշակերտներով և երիտասարդաց և տիկնանց կազմակերպութիւնները եռուզեռի մէջ են Արժ. Տ. Վարդան Քհյ. Առաքելեանի և Դոկտ. Տիգրան Աստարճեանի ընկերակցութեամբ, Տ. Զգօն Սրբազան այցելեց նորընտիր Միւթէսարըֆին՝ որ յաջորդ օրն իսկ փոխադարձեց այցելութիւնը և խօստացաւ հարկ եղածն ընել, որպէսզի մեր ազգային վարժարանի շինութեան համար, Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կողմէ գնուած 7500 քռ. մէթր հողամասին թափուի փոխանցումը կատարուի անյապաղ:

Առաջնորդ Սրբազանը այցելեց նաև Միւլէյմանիէ: Տեղւոյն տասը առևտրական հայ ընտանիքներուն գլուխները ինքնաշարժերով դիմաւորութեան եկած էին մինչև

կէս ճամբան: Ի պատիւ Սրբազանին տրուած ճաշէն յետոյ իրենց տրուեցան խապրիկներ Ա. Էջմիածնէն:

Յունուար 10ին, Թեմական Խորհուրդի Ատենապետ Դոկտ. Վարդան Ալէքսանդրեանի, Պուշքճեան երգիչ եղբարց, երաժիշտ Պր. Կարապետ Քիլմիշեանի ղեկավարած «Կոմիտաս» քառամասն խումբի հետ, ութ ինքնաշարժերով Տ. Զգօն եպս. այցելեց Հապպանիէ, ուր 60է աւելի հայ ընտանիքներ կան: Ունին մատուռ-ակումբ և զպրոց՝ 56 երկսեռ աշակերտներով, ինչպէս նաև Հայերէնի և կրօնի յատուկ ուսուցիչ մը: Կէս ճամբան, ազգայինները, տեղւոյն զինուորական, քաղաքային և կրօնական մեծամեծներուն հետ դիմաւորութեան եկած էին: Հապպանիոյ համար բացառիկ երևոյթ էր: «Հրաշափառի միջոցին, Սրբազանը Հայերէն և Անգլերէն լեզուներով խօսեցաւ պատշաճը: Պատարագեց, քարոզեց, հաղորդեց և «Ջրօրհնէքով մխիթարեց և ոգևորեց տեղւոյն Հայութիւնը, որ իր կարգին, հաւաքական ճաշկերոյթով մը պատուեց ամէնքը:

Առաջնորդ Սրբազանը մօտ օրէն պիտի այցելէ նաև Պասրա:

այսու Ձեզ կը տեղեկացնեմ թէ Ներքին Գործոց Նախարարը իր 24-12-1958 թուակիր պաշտօնագրով իր հաւանութիւնը տուաւ որպէսզի վերոյիշեալ նպիսկոպոսի բնակութեան արտօնութիւնը նորոգուի 1959 տարուան համար: Այս առթիւ կ'ուզեմ որ հաղորդէք Տ. Վազգէն Վրդ. Գրպրբալեանին եւ Տ. Թորգոմ Վրդ. Մանուկեանին թէ իրենց եւս 1959 տարւոյ բնակութեան արտօնագիրը շնորհուած է»:

Ընդունեցէք յարգանքներս

(ստորգ.) ՀԱՍԱՆ ԷԼ-ԲԷԹԻՊ

Կառավարիչ Երուսաղէմի

«Օրինակներ ղրկուած — Երուսաղէմի Ոստիկանապետին եւ Անցագրային Գրասենեակի Փոխ Տնօրէնին, ի հետեւողութիւն սոյն խնդրոց առնչութեամբ իմ 27-12-1958 թուակիր նամակին»:

Տեղական արաբական թերթերու մէջ եւս հերքուեցաւ կարգ մը ռատիօ-կայաններէն տրուած որպէս թէ արքայական այս լուրերը, որոնք կարծես յատկապէս չափազանցուած էին երկրիս բարի անունը վարկաբեկելու յետին նպատակներով:

ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆ ՎԵՀԱՊԵՏԻՆ. — Փետր. 22ին, կանխապէս առնուած ժամադրութեան մը համաձայն, մեծ պատգամաւորութիւն մը Ամման գնաց ներկայանալու Երկրիս Վեհ. Թագաւորին, անգամ մը եւս խնդրանք մատուցանելու Տիրան Սրբազանի վերադարձին համար: Պատգամաւորութիւնը, զոր կը գլխաւորէր Գերշ. Տ. Սուրէն Արքեպս., կը բաղկանար ութ հոգեւորականներէ եւ յիսուն աշխարհական ծանօթ ազգայիններէ եւ տիկիներէ, Երուսաղէմէն եւ Ամմանէն:

Նախ քան Վեհ. Թագաւորին ներկայանալը, Պատգամաւորութիւնը այցելեց Երկրի Զինուորական Ընդհ. Հրամանատարին: Գերշ. Տ. Սուրէն Արքեպս. նախ յայտնեց Պատգամաւորութեան այցելութեան նպատակը եւ ապա Հոգեւոր Հայրերէն մին կարդաց Արաբերէն լեզուով պատրաստուած կարճ յուշագիր մը՝ ուր անգամ մը եւս խնդրանք կ'ըլլար որ Յորդանանու իմաստուն Կառավարութիւնը վերանկատողութեան ենթարկէ Տիրան Սրբազանի վերադարձի եւ վերահաստատման հարցը: Թուղթը կարդացուելէ յետոյ յանձնուեցաւ Հրամանատարին:

Զինուորական Ընդհ. Հրամանատարը իր ուրախութիւնը յայտնեց սոյն պատկառելի պատգամաւորութիւնը ընդունած ըլլալուն համար, եւ խոստացաւ արդարութեան եւ օրէնքի ճամբով իր կարելին ընել պատգամաւորութեան խնդրանքին գոհացում տալու համար, ի հարկին մինչեւ իսկ անձամբ հարցը Վեհ. Թագաւորի բարեհաճ նկատառման յանձնելով:

Ապա պատգամաւորութիւնը այցելեց Պաշտպանութեան, Արդարութեան եւ Երկրագործութեան Նախարարներուն՝ որոնց առջեւ եւս նոյն իմաստով խնդրագիրներ կարդացուեցան եւ իրենց յանձնուեցան: Նախարարներ հաւաստիացնելէ յետոյ թէ կրօնական համայնքներ բացարձակ ազատութիւն կը վայելին այս երկրին մէջ իրենց կրօնական ներքին գործերը տնօրինելու, համաձայն իրենց օրէնքներուն եւ սովորութեանց, յուսադրեցին որ Հայ համայնքին իրաւունքներն ալ Երկրին արդարութեան օրէնքներով պիտի պաշտպանուին: Պատգամաւորութիւնը պիտի այցելէր նաեւ Վարչապետին եւ Ներքին Գործոց Նախարարին, սակայն ժամանակը անցած ըլլալով, յառաջիկայ օրերուն ձգեց անոնց այցելելը եւ ժամը 1ին ուղղակի բարձրացաւ Արքայական Պալատ:

Երկրիս կորովի, համակրելի եւ երիտասարդ Վեհապետը սիրալիք կերպով ընդունեց պատգամաւորութիւնը իր ամբողջ կազմով, իր ընդունելութեան զահլիճին մէջ: Գերշ. Տ. Սուրէն Արքեպս. թարգմանի միջոցաւ պարզեց պատգամաւորութեան այցելութեան նպատակը եւ խնդրեց որ թոյլատրէ Վեհապետը որպէսզի պատգամաւորութեան անդամներէն մին կարդայ յատկապէս պատրաստուած խնդրագիրը: Հետեւեալն է անոր թարգմանութիւնը:

«Զեղ Վեհափառութիւն,

Մենք, Ձեր Վեհափառութեան ամենահաւատարմ հպատակներ, խորապէս պատուում կը զգանք զմեզ այսօր, երբ Ձեր Վեհափառութիւնը շնորհալի կերպով զմեզ կ'ընդունի այս արքայական ունկնդրութեան համար: Մենք կ'օգտուինք այս բարերասէկ առիթէն ներկայացնելու Ձեր Վեհափառութեան մեր ամենէն անկեղծ բարեմալքութիւնները, եւ վերանորոգելու մեր հաւատարմութիւնը այս սիրելի Գահին, եւ մեր շատ իմաստուն եւ բաշքազատին: — Ձեր Վեհափառութիւնը եղած է մեր յոյսի փառար, մեր բաշքութեան աղբիւրը եւ արդարութեան մեր կեիտը: Ձեր Վեհափառութեան առաջնորդութեան ներքեւ, եւ կամօքն Ամենակալ Աստուծոյ, մենք վերապրեցանք մեծ փորձի մը մէջէն. եւ Ձեր Վեհափառութեան խնամքին շակ կը հաւատանք թէ մենք միշտ պիտի ապրինք խաղաղ ու երջանիկ, եւ պիտի վայելենք կեանքի լի բարիքները մեր այս սիրելի երկրին մէջ:

Ձեր Վեհափառութեան ամենաբարեհաճ բոլորութեամբ եկած ենք այսեղ այսօր քախանձագին խնդրանք ներկայացնելու Տիրան Արեւիկայ. Ներսիսեանի հարցին համար: Ինչպէս Ձեր Վեհափառութիւնը զիսէ, Տիրան Արեւիկայ. պատրիարք րեւոյնքն էր համաձայն մեր դարաւոր աւանդութիւններուն եւ Սրբոց Յակոբեանց Ուխտի կանոններուն: Շուրջ 300 պատրիարքներ եկած են իմէ՛ք առաջ: Անոնք բոլորն ալ րեւոյնքն են համաձայն իրենց ժամանակի աւանդութիւններուն եւ կանոններուն, եւ առանց բացառութեան ամենքն ալ հանձնուած են իրենց ժամանակներուն իշխանութեանց կողմէ:

Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութիւնը չի կրնար ուրիշ պատրիարք մը րեւոյնքն առանց բռնաբարելու իր կանոնները եւ աւանդութիւնները:

Վստահ ենք որ Ձեր Վեհափառութիւնը, իրեն զերազոյն պատգաւներ եւ պահապանը Սուրբ Տեղեաց եւ երուսաղէմի Սրբաւայրերուն մէջ իրող «Սրաբուս Գոյի», պիտի չուզէ որ այսպիսի կանոններ ոտնակոխուին: Տիրան Արեւիկայիսկ պատմութեան րեւոյնքն Պատրիարքն է. ան այժմ տարազիւ, հեռու է իր Միաբանութենէն եւ եկեղեցիէն՝ որուն մէջ ան մեծցած է: Կր խնդրենք Ձեզ Վեհափառութենէն որ շնորհէ մեզի, բոլորիս, որ Ձեր Գահին հաւատարմ բաղաւաղներուն համայնքն մըն ենք, եւ կրօնական հաստատութիւն մը՝ նուիրուած Աստուծոյ խօսքը բարոյնելու եւ այս երկրին ծառայելու, արքայական հրամանագիրը՝ որով Տիրան Արեւիկայ. կարենայ վերադառնալ, նաեւ հաստատագիրը՝ իրեն Պատրիարք Հայոց երուսաղէմի: Ասիկա պիտի ըլլայ ամենաշնորհալի արարք մը՝ որ կը հաւատանք թէ պիտի ըլլայ ի շահ այս երկրին, եւ ի սպաս Ձեր Վեհափառութեան փափանքներուն . . . :

Այս խնդրագիրը Ձեր Վեհափառութեան արդար ձեռնբերուն յանձնելով վստահ ենք թէ Ձեր Վեհափառութիւնը պիտի շնորհէ մեզի այս խնդրանքին կատարումը: Անգամ մը եւս կ'արտայայտենք Ձեր Վեհափառութեան մեր ամենէն անկեղծ երախտիք արքայական ունկնդրութեան այս մեծ պատիւին համար:»

ՍՈՒՐԷՆ ԱՐԲԵՊՍ. ԲԷՄԷՆԱՆՆԱՆ

Ընդհ. Վարչի Գործոց երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան

Ընթերցումէն յետոյ Վեհ. Թագաւորը իր գոհունակութիւնը յայտնեց խնդրագրին մէջ արտայայտուած հաւատարմական զգացումներուն համար, եւ ըսաւ թէ նկատողութեան պիտի առնէ ներկայացուած խնդրանքը եւ պիտի նայի որ կարելի փութով գոհացուցիչ եզրակացութեան մը բերուի այս հարցը: Պատգամաւորութեան անդամները կրկին իրենց յարգանքը ընծայելէ յետոյ իրենց սիրելի Վեհապետին, աւելի յուսադրուած վերադարձան իրենց տեղերը:

ԱՅՏԵԼՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐՁԱՊԵՏԻՆ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ: — Դարձեալ նախապէս առնուած ժամադրութեան մը համաձայն, Գործ. Տ. Սուրէն Արքեպս.ի զլխաւորութեամբ, 12 հոգինոց պատգամաւորութիւն մը, բաղկացած 6 հոգեւորականներէ եւ 6 աշխարհական ազգայիններէ, Մարտ 1ին Ամման գնաց, ամբողջացնելու համար Փետր. 22ի պատգամաւորութեան գործը: Պատգամաւորութիւնը նախ այցելեց Ներքին Գործոց Նախարարին, որուն յանձնուեցաւ Տիրան Արքեպս.ի վերադարձին համար խնդրագիր մը: Ներքին Գործոց Նախարարը, իրեն նախկին փաստաբանը Տիրան Արքեպս.ին, ի միջի այլոց, հաստատեց թէ ինք ալ համոզուած է որ Տիրան Արքեպս.ին դէմ եղած զրպարտութիւնները շինծու եւ անհիմն են: Իր վերադարձին համար հրահանգը Նորին Վեհափառութիւն թագաւորէն պէտք է գայ, եզրակացուց:

Ժամը 1ին, պատգամաւորութիւնը ամբողջութեամբ արդէն Վարչապետարան ընդունուած էր: Դարձեալ Գործ. Տ. Սուրէն Արքեպս.ի ցուցմունքով կարդացուեցաւ խնդրագիրը, որմէ յետոյ Տոքթ. Վահան Գալպիան, որ հակառակ իր բազմազաղ վիճակին սիրով յանձն առած էր մաս կազմել թէ՛ Փետր. 22ի եւ թէ՛ այսօրուան պատուիրակութեան, եղաւ Վարչապետին մօտ զլխաւոր խօսողը, եւ իրեն անաչառ եւ անկողմնակալ անձնաւորութիւն տուաւ իր բարի վկայութիւնը Տիրան Արքեպս.ի մասին: Վստ. Վարչապետը ըսաւ, ի միջի այլոց, որ իր առաւելագոյն ուշադրութեան առարկայ պիտի ընէ ներկայացուած խնդրանքը, որպէսզի պատուութեան շահերը եւ հայ համայնքին օգուտը իրարու հանդիպին:

ԳԻՒԱՆ Ս. ԱՅՈՒՌՈՑ